

การสืบสานพุทธวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขาวม้าทอมือบ้านแห้ว
ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น*

The Continuation of Buddhist Culture, Local Wisdom, Handmade
Pakhaoma, Ban Haew, Ban Non Sub-District, Samsung District,
Khon Kaen Province

เรียงดาว ทวะชาลี, ภาณุจกนภษฎี ปลั้รัมย์ย์, พระมหากิตติ สอนเสนา, พระมหาเกรียงศักดิ์ อินฺทปญโญ,
พระมหาสมศักดิ์ สิ้นนา¹ และเกษฎา ผาทอง²

Riangdow Tavachalee, Phukanchanakrit Pulanram, Phramaha Kitti Sonsena
Phramaha Kriangsak Inthapanyo, Phramaha Somsak Sinna and Ketsada Phathong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: riangdow@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค การสืบสานภูมิปัญญา
ท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือ 2) ศึกษากระบวนการพัฒนาสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชน
ผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ และ 3) ชับเคลื่อนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาว
ม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้กำหนด ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ คือ กลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือบ้านแห้ว ประชาชนชุมชน ผู้นำ หมู่ 9 จำนวน 30 คน และ นักออกแบบ
ผลิตภัณฑ์ นักวิชาการด้านวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวนกลุ่มละ 2 คน
โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง แบบบันทึกการ
สนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาความ ทำการบันทึกรายละเอียด

*ได้รับบทความ: 3 ตุลาคม 2567; แก้ไขบทความ: 27 มีนาคม 2568; ตอปรับตีพิมพ์: 3 เมษายน 2568

Received: October 3, 2024; Revised: March 27, 2025; Accepted: April 3, 2025

พัฒนาการการสืบทอดการทอผ้าขาวม้าของภูมิปัญญา และจัดทำเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้วในรูปแบบของเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน ยังคงรักษาและสืบสานวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้ได้อย่างเหนียวแน่น สิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตเหล่านี้อย่างเด่นชัด คือ การใช้ผ้าขาวม้าทอมือที่ถูกทอในชีวิตประจำวัน ปัญหา อุปสรรค คือ การขาดแคลนคนรุ่นใหม่ที่จะมาเรียนรู้ การขาดการสนับสนุนจากครอบครัว ความท้าทายด้านเศรษฐกิจ การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นทางการ การบริหารจัดการ และผลกระทบจากธรรมชาติต่อการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือ

2. กระบวนการพัฒนาสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอข่าสูง จังหวัดขอนแก่น แบ่งเป็น 6 ระยะ

3. การขับเคลื่อนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอข่าสูง จังหวัดขอนแก่น มีเป้าหมายของการขับเคลื่อน 5 ด้าน

คำสำคัญ: การสืบสาน; พุทธวัฒนธรรม; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; ผ้าขาวม้าทอมือ

Abstract

The objectives of this research are threefold: 1) to examine the current conditions, problems, obstacles, and inheritance of local wisdom in handwoven loincloth community products; 2) to investigate the process of developing local wisdom in integrated Buddhist handwoven loincloth community products; and 3) to stimulate the development of local wisdom in these products. Ban Haew. The research team has determined the population, sample group, and key informants, namely the group of women weaving handwoven loincloth and hand in the truffle, community sages, leaders, Moo 9 with 30 people, and product designers, scholars in creative culture. The research team utilized semi-structured interviews, recorded group discussions, conducted content analysis and description of the data, documented the evolution of the legacy of handwoven loincloth weaving wisdom, and created a database of local wisdom information through printed media documents.

The research results found that:

1. The current state preserves and extends the traditional way of life. The handwoven loincloth prominently reflects these lifestyles in its daily use. The problems and obstacles include a lack of young people to learn, a lack of family support, economic

challenges, and a lack of support from official government agencies. Management and Impact of Nature on the Inheritance of Local Wisdom of Handwoven Longicloth Fabric Community Products

2. Ban Haew Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province divides the process of developing and inheriting the local wisdom of integrated Buddhist handwoven loincloth community products into six categories.

3. Ban Haew Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province aims to propel the growth of indigenous knowledge through the production of integrated Buddhist handwoven loincloth community products. Khon Kaen Province's Ban Haew Ban Non Subdistrict adheres to five principles of awareness.

Keywords: Succession; Buddhist Culture; Local Wisdom; Handmade Pakhaoma.

1. บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ถือเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จะประสบความสำเร็จไม่ได้ ถ้าขาดการพัฒนาทุนวัฒนธรรม ซึ่งทุนวัฒนธรรมเป็นสินทรัพย์ที่มีการฝังตัวอยู่ในทุกชุมชนและให้คุณค่าทางวัฒนธรรม นอกเหนือจากมูลค่าทางเศรษฐกิจของสินทรัพย์ ทุนวัฒนธรรมอาจเป็นวัฒนธรรมที่สามารถสัมผัสได้ หรือวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ แต่เมื่อสินค้าหรือบริการมีการฝังตัวของวัฒนธรรม เราจะเรียกสินค้านั้นว่าสินค้าวัฒนธรรม ปัจจุบันรัฐบาลได้มีนโยบายและแผนงานพัฒนาและส่งเสริมทุนวัฒนธรรมในเชิงพาณิชย์ อันเนื่องจากวัฒนธรรมเปรียบได้เสมือนต้นน้ำในห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จึงถือเป็นโอกาสสำหรับชุมชนที่จะสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ในเชิงธุรกิจหรือสามารถประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (พตชา อุทิศวรรณกุล และคณะ, 2564) โดยนำเนื้อหาทางวัฒนธรรมไปเป็นส่วนหนึ่งในกลยุทธ์ทางการผลิตและการตลาด

ทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น จากกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ อันได้แก่ การรู้จักคิด รู้จักใช้ รู้จักถ่ายทอด ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้มนุษย์นั้นมีความแตกต่างจากสัตว์เหตุเพราะว่าสิ่งที่สัตว์กระทำถือว่าเป็นสัญชาตญาณ มิใช่การเรียนรู้ วัฒนธรรมมีความสำคัญเพื่อสนองความต้องการพื้นฐานปัจจัย 4 ในการครองชีพ ประกอบด้วย 1) เพื่อความเรียบร้อยของสังคม ได้แก่ การปกครอง 2) เพื่อผลทางจิตใจ ได้แก่ ศาสนา 3) เพื่อความสดชื่นในชีวิต ได้แก่ สุนทรียภาพ และ 4) เพื่อการสื่อสารความรู้ ได้แก่ การศึกษา ทั้งนี้กระทรวงวัฒนธรรมได้จำแนกวัฒนธรรมในรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ (1) รูปแบบของวัฒนธรรมที่เป็นมรดก (heritage culture) (2) รูปแบบของวัฒนธรรมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต (living culture) และ (3) รูปแบบของวัฒนธรรมวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ (creative culture) คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าในช่วงที่ผ่านมากระแส

Soft Power ในประเทศไทยได้ถูกพูดถึงโดยหลากหลายหน่วยงาน ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน สืบเนื่องมาจากกระแสความโด่งดังของวิดีโอเพลง Lalisa ของ ลลิษา มโนบาล หรือ ลิซ่า Blackpink นั้นเอง ไม่ว่าจะป็นองค์ประกอบของฉากหรือชุดที่แสดงถึงความเป็นไทย ฉากปราสาทหินพนมรุ้ง ชุดไทยประยุกต์ฝีมือการออกแบบของห้องเสื้อชื่อดังอย่าง Asava หรือรัดเกล้าหยอดที่ลิซ่าสวมใส่ จนทำให้ย่านค้าขายหรือร้านค้าออนไลน์ต่างพากันขายชุดไทยประยุกต์และรัดเกล้าหรือความโด่งดังชั่วข้ามคืนของลูกชิ้นยีนกิน ของดีจังหวัดบุรีรัมย์ที่ลิซ่าให้สัมภาษณ์ว่าชื่นชอบ ต่างทำให้เกิดปรากฏการณ์ Lalisa Phenomenon ที่หลายๆคนเชื่อว่านี่คือ Soft Power ของไทย ปรากฏการณ์นี้ส่งผลให้ประเทศไทยได้มีการพิจารณาทบทวนถึงมุมมองนโยบายของประเทศเรื่อง Soft Power อย่างเอาใจจริง โดยนายกรัฐมนตรีถึงกับเน้นย้ำถึงความสำคัญของการผลักดันการใช้ Soft Power ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และภาคอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทยที่เชื่อมโยงกับ Soft Power อย่างแนบแน่น ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยได้มีการนำแนวคิดเรื่อง Soft Power มาปรับใช้กับเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากกรณีตัวอย่างอย่างปรากฏการณ์ลิซ่า ดังนั้น หากจะวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างสองแนวคิดนี้ สิ่งที่ทั้ง Soft Power และเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีเหมือนกันคือ “วัฒนธรรม” ซึ่งวัฒนธรรมก็คือทรัพยากรที่ทำให้เกิด Soft Power และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และจุดนี้เองที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่าง Soft Power กับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้นมีการใช้วัฒนธรรม และ/หรือความคิดสร้างสรรค์มาช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (พิชชา กานต์ ช่วงชัย, 2567)

เมื่อพูดถึงคำว่า “วัฒนธรรม” วัฒนธรรม ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “culture” มาจากภาษาละตินคือ cultura ซึ่งแตกมาจากคำว่า colere หมายถึง การเพาะปลูกและบำรุงให้เจริญงอกงาม (cultivate) ในสังคมไทยคำว่า วัฒนธรรม ได้ถูกนิยามโดยรากศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤต คำว่า วฒฺน (วัฒนธรรม) หมายถึง ความเจริญงอกงาม ส่วน ธรรม (ธรรม) หมายถึง ความดี ความงาม กฎระเบียบ ข้อปฏิบัติเมื่อรวมกันเป็นวัฒนธรรม จึงหมายถึง ความดี และวัฒนธรรมในความหมายทางสังคมวิทยายังหมายถึง 1) วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ (Style of life/ the way of life) ที่เกิดจากการเรียนรู้-สั่งสอน 2) วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่าง (Everything in the World) ที่มนุษย์สร้างขึ้น สำหรับวัฒนธรรมในความหมายตามกระทรวงวัฒนธรรมได้อธิบายว่า วัฒนธรรม คือวิถีชีวิตซึ่งมีทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมองเห็นได้วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมจะปรากฏในรูปของวัตถุส่วนวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม คือ พฤติกรรมและที่จำเป็นต้องหรืออยากที่จะมองเห็นได้ในทันที ได้แก่ความรู้สึกรัก คุณค่า ปรัชญา ความเชื่อ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งทั้ง 2 ส่วนจะประกอบอยู่ในวิถีชีวิตของคนในสังคม จึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่ง (จุฑา เรืองทรง, 2567)

ดังนั้นแล้ววิถีวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตแบบสร้างสรรค์ของชาวบ้านแห้ว จากการลงพื้นที่ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ 9 พบว่า บ้านแห้ว เป็นหมู่บ้านเก่าแก่หมู่บ้านหนึ่ง ที่มีประวัติเล่าสืบทอดกันมาว่าบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศลาว เมื่อปี พ.ศ. 2325 ตั้งเป็นหมู่บ้าน/ชุมชน มานานนับร้อยปี (สัมภาษณ์, 2567) ระบบความสัมพันธ์ในหมู่บ้านเป็นระบบเครือญาติ ชาวบ้านในชุมชนมีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย ยึดถือ

ชนบธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรม โดยเห็นได้จากงานบุญประเพณีตามฮีต 12 คอง 14 การเคารพการอยู่ร่วมกัน มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในโอกาสต่างๆ เห็นถึงความรักความสมัครสมานสามัคคี ความเอื้ออาทรเห็นอกเห็นใจกัน (คนเคารพคน) มีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ป่าชุมชน บ่อน้ำซับธรรมชาติ บึงกระซา (คนเคารพธรรมชาติ) รวมทั้งการสักการะดอนปู่ตา บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ (เคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ) ทั้งนี้สตรีในชุมชนบ้านแห้วหมู่ 9 มีการสืบทอดและรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นทำผ้าขาวม้าทอมือในลวดลาย สี สันที่หลากหลาย โดยมีจุดเริ่มต้นจากการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งใช้เวลาหลังจากเสร็จงานไร่ในในแต่ละวัน เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมอุตสาหกรรมมีการย้ายถิ่นฐานไปทำงานของลูกหลาน ผ้าขาวม้าจึงถูกใช้เพื่อเป็นของฝาก ของที่ระลึก และเพื่อจำหน่าย จำหน่ายเป็นสินค้าชุมชนสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว ในช่วงที่รัฐบาลส่งเสริมหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านแห้วหมู่ 9 ได้รับคัดเลือกเป็นชุมชนท่องเที่ยววิถีของอำเภอข้าสูง ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาในมิติต่างๆ โดยเฉพาะสินค้าชุมชนที่สำคัญได้รับการตอบรับที่ดีจากนักท่องเที่ยว สร้างชื่อให้กับชุมชน คือผ้าขาวม้าทอมือ ที่มีขนาด ลวดลาย สี สัน และราคาอ่อนโยม อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้ว ไม่สามารถตอบคำถามนักท่องเที่ยวในหลายๆคำถาม อาทิ “ลายนี้คือลายอะไร” “ทำไมขนาดของลายไม่เท่ากัน” “สีที่ใช้ในแต่ละลายเลือกใช้สีอย่างไร” “ลายของบ้านแห้วมีความต่างจากลายผ้าขาวม้าจากที่อื่นอย่างไร” “ที่มาของลายมาจากไหน” ซึ่งหลายๆ คำถามบอกถึงการขาดความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ความโดดเด่นของผ้าขาวม้าชุมชนบ้านแห้ว หมู่ 9 อีกทั้งสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 เกิดการแพร่ระบาดในวงกว้างส่งผลกระทบต่อการเดินทางท่องเที่ยว เศรษฐกิจเกิดการหยุดชะงักแต่ด้วยวิถีการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายของคนในชุมชน การทอผ้าขาวม้าจึงยังคงอยู่คู่กับชุมชนซึ่งเป็นทุนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าความรู้ ภูมิปัญญาและงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากองค์ความรู้ในท้องถิ่น เป็นทรัพย์สินทางปัญญา ทางความคิด ความเชื่อและค่านิยมที่แบ่งปันระหว่างสมาชิกในชุมชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นคณะผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง การสืบสานพุทธวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขาวม้าทอมือบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ผ่านวิถีวัฒนธรรมชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อการพัฒนาสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้ว หมู่ 9 ตำบลบ้านโนน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น

3. เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขำสูง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา ได้แก่ 1) บริบทสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรค การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขำสูง จังหวัดขอนแก่น 2) วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ผ่านแนวคิดวิถีชีวิตส่วนตัว ครอบครัว ชุมชน และสังคม ตามบริบทวัฒนธรรมของชุมชน และ 3) การขับเคลื่อนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขำสูง จังหวัดขอนแก่น ผ่านแนวคิดตามวิถีวัฒนธรรมชุมชน

2. ด้านกลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนด ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือ ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชน บ้านแห้ว หมู่ 9 จำนวน 30 คน และ นักออกแบบผลิตภัณฑ์ นักวิชาการด้านวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวนกลุ่มละ 2 คน ทั้งหมดได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

4. วิธีการเก็บข้อมูลตามระยะของการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ 1) ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase) (1) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Build-up Rapport) โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุด คือการปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน (2) การสำรวจศึกษาชุมชน (Surveying and Studying Community) เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพ และแหล่งทรัพยากรต่างๆภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม (3) การเข้าสู่ชุมชน (Entering Community) ข้อมูลชุมชนนับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจกำหนดอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่รอบด้าน (4) การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ ในตอนนี้มีถูกกำหนดให้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของระยะก่อนการวิจัยโดยมุ่งหมายให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิจัยซึ่งเป็นระยะต่อไปและก่อให้เกิดการประสานที่ดีเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัย และ 2) ระยะดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีกิจกรรมการวิจัย ดังนี้ กิจกรรมที่ 1 จัดเวทีศึกษาบริบทเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำ

ชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้สูงอายุ และสมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้า ให้ได้แนวคิด วิธี และความต้องการของชุมชน อย่างแท้จริง กิจกรรมที่ 2 ลงพื้นที่รวบรวมวิเคราะห์วัฒนธรรมสร้างสรรค์เชิงพุทธบูรณาการของชุมชน กิจกรรมที่ 3 จัดเวทีระดมความคิดเห็น ค้นหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือ และกิจกรรม ที่ 4 จัดเวทีระดมสมองออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือ เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่บูรณาการวัฒนธรรม ของชุมชนกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประกอบด้วย กลุ่มสตรีทอผ้า นักออกแบบผลิตภัณฑ์ นักวิชาการ ด้านวัฒนธรรมสร้างสรรค์ และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาความ

4. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยการสืบสานพุทธวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขาวม้าทอมือบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขำสูง จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค การสืบสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือ ศึกษากระบวนการพัฒนาสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้า ชุมชนผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ และการขับเคลื่อนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้า ขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขำสูง จังหวัดขอนแก่น สรุปผลการศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันบ้านแห้วหมู่ 9 เป็นชุมชนที่ยังคงรักษาและสืบสานวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้ได้อย่างเหนียว แน่น หนึ่งในสิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตเหล่านี้อย่างเด่นชัด คือการใช้ผ้าขาวม้าทอมือที่ถูกทอขึ้นด้วยความ ประณีตและความรักในงานฝีมือของชาวบ้าน ผ้าขาวม้าเป็นสิ่งของที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและใช้ได้สารพัด ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การรักษาวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้เป็นเพียงแค่การรักษาอดีต แต่ยังเป็น การสร้างอนาคตที่มีความยั่งยืน โดยผ่านการเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาสังคม อย่างยั่งยืน ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถเผชิญกับความท้าทายต่างๆ ในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเข้มแข็ง ปัญหา อุปสรรคการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือ คือ การขาดแคลน คนรุ่นใหม่ที่จะมาเรียนรู้ โดยคนรุ่นใหม่มักสนใจงานที่ให้รายได้สูงกว่าและมีโอกาสเติบโตมากกว่า การขาด การสนับสนุนจากครอบครัวจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เน้นความทันสมัยมากขึ้น ความท้าทายด้าน เศรษฐกิจ เมื่อคนรุ่นใหม่ต้องเผชิญกับความท้าทายด้านเศรษฐกิจอาจเลือกที่จะละทิ้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อหางานที่สร้างรายได้มากกว่าในเมืองใหญ่หรือเปลี่ยนอาชีพสู่ภาคเศรษฐกิจสมัย ใหม่ การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นทางการในระยะแรกเริ่มของกลุ่ม การขาดความรู้ ในการบริหารจัดการ และผลกระทบจากธรรมชาติต่อการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้า ทอมือบ้านแห้วตำบลบ้านโนน อำเภอขำสูง จังหวัดขอนแก่น

กระบวนการพัฒนาสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขำสูง จังหวัดขอนแก่น สรุปได้เป็น 6 ระยะ คือ ระยะที่ 1 พื้นฐานกระบวนการ

พัฒนาสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นตั้งแต่อดีต การใช้ชีวิตเรียบง่ายและใกล้ชิดกับธรรมชาติ ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษยังคงสะท้อนอยู่ในวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างชัดเจน

ระยะที่ 2 การริเริ่มใช้ในชีวิตประจำวัน และวิถีชีวิตตามขนบธรรมเนียมประเพณีในงานพิธีต่างๆ

ระยะที่ 3 การพัฒนาสีผ้าที่หลากหลาย การพัฒนาสีผ้าที่หลากหลายเพื่อการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างความแตกต่างและเพิ่มโอกาสในการดึงดูดลูกค้า สามารถช่วยเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภค ทำให้สินค้าเป็นที่ต้องการมากขึ้น

ระยะที่ 4 การพัฒนาคุณภาพของผ้าจากวัตถุดิบที่หลากหลาย เพิ่มจากฝ้ายและโทเรเพิ่มเติมอีกหนึ่งคือด้ายซีกวง “ผ้าซีกวง” ที่ทอจาก “ด้ายซีกวง” หรือ “เรยอน” ถือว่าเป็นฝ้ายยอชนิดนิยมในวงการสีธรรมชาติ เพราะย้อมติดสีง่าย ตัวผ้ามีน้ำหนัก เบาวว นุ่มลื่น และเย็น

ระยะที่ 5 การพัฒนาตลาดเพื่อเข้าสู่ตลาด การเปลี่ยนแปลงปรับจັบสลับสีทั้งจากชุมชนคิดเองและตามความต้องการของลูกค้า เป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวในยุคปัจจุบัน โดยชุมชนที่มีการคิดค้นและพัฒนา

ลายใหม่ๆ โดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์และเทคนิคต่างๆ จะทำให้เกิดลายที่มีความหลากหลายและสวยงาม

ระยะที่ 6 ภาวะการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19 การกลับไปสู่วิถีธรรมชาติการถือคพื้นทีและการแยกตัวจากสังคม ทำให้ผู้คนมีเวลาในการพิจารณาวิถีชีวิตใหม่ การกลับไปสู่วิถีธรรมชาติและ การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย การใช้เวลาว่างในการเรียนรู้และสร้างสิ่งใหม่ๆ จะเห็นว่าผ้าทอที่สร้างขึ้นนั้นมีลักษณะเป็นลายเกล็ดที่ละเอียดและสวยงามสะท้อนถึงความหลากหลายของสีส่นและความสง่างามของกระดองเต่า

กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอข่าสูงจังหวัดขอนแก่น สรุปได้คือ 1) การขับเคลื่อนภูมิปัญญาจากวัฒนธรรมชุมชน 2) การเชื่อมโยงสถานที่สำคัญที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่นำไปสู่การออกแบบลายผ้า และ 3) การขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือให้เป็นที่ต้องการ โดยการสร้างรายได้ให้กับชุมชนผ้าขาวม้าทอมือ การสร้างเครือข่ายภาควิชาการและภาคเอกชนที่พร้อมสนับสนุนชุมชนการออกแบบ การสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน (ลายผ้า) การสานต่องานผลิตและแปรรูปผ้าขาวม้าสู่คนรุ่นใหม่และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการสืบสานพุทธวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขาวม้าทอมือบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอข่าสูง จังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรค ชุมชนบ้านแห้วหมู่ 9 เป็นชุมชนที่ยังคงรักษาและสืบสานวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้ได้อย่างเหนียวแน่น การขาดแคลนคนรุ่นใหม่ที่จะมาเรียนรู้ โดยคนรุ่นใหม่มักสนใจงานที่ให้รายได้สูงกว่าและมีโอกาสเติบโตมากกว่า การขาดการสนับสนุนจากครอบครัวจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เน้นความทันสมัยมากขึ้น หนึ่งในสิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตเหล่านี้ อย่างเด่นชัด คือการใช้ผ้าขาวม้าทอมือที่ถูกรทอขึ้นด้วยความประณีตและความรักในงานฝีมือของชาวบ้าน

ผ้าขาวม้าเป็นสิ่งของที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและใช้ได้สารพัดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การรักษาวินัยชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้เป็นเพียงแค่การรักษาอดีต แต่ยังเป็นการสร้างอนาคตที่มีความยั่งยืน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของชานธิป พรหมมี (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณค่าผ้าไหมกับวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ชาวกวย กรณีศึกษา : บ้านตาตา หมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์กระสังข์ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” พบว่า ผ้าไหมมีคุณค่าความสำคัญของชาติพันธุ์ชาวกวยบ้านตาตาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ้าไหมมีความสำคัญในการเติมเต็มการดำเนินชีวิตของชาวกวยให้มีความสมบูรณ์ ในพิธีกรรมความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวกวย จึงทำให้ผ้าไหมเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธี ซึ่งชาวกวยมีความเชื่อว่า ผ้าไหมเป็นผ้าชั้นสูง ผ้ามงคล และผ้าร่มเย็น ซึ่งเมื่ออยู่ในพิธีที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตย่อมทำให้เกิดความมงคลแก่ชีวิตของชาวกวย หากพิธีกรรมไหนที่ขาดผ้าไหมในพิธีจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวกวย นอกจากนี้ผ้าไหมยังเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวและดึงดูดใจการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมความเป็นชาติพันธุ์ชาวกวย ซึ่งเป็นการเสริมสร้างพลังชุมชนและความเป็นปึกแผ่นของชุมชน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ที่ก่อให้เกิดค่านิยมใหม่ขึ้นในสังคม นำไปสู่การสร้างความเป็นเอกลักษณ์และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ชาวกวย ผ้าไหมมีคุณค่าทางด้านจิตใจต่อวิถีชีวิตของชาวกวย ความยั่งยืนของคุณค่าผ้าไหมเกิดจากการใช้ผ้าไหมและการอนุรักษ์ความเป็นชาติพันธุ์ชาวกวย เมื่อคนในชุมชนเห็นคุณค่าของผ้าไหม และยังมีการใช้ผ้าไหมในพิธีกรรมความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม ความสำคัญของผ้าไหมก็ยังคงอยู่คู่กับความเป็นชาวกวย

กระบวนการพัฒนาสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอข่าสูง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขาวม้าทอมือเป็นสัญลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาอย่างยาวนานในชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอข่าสูง จังหวัดขอนแก่น การทอผ้าเป็นศิลปะที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อของชุมชนที่มีรากฐานจากพุทธศาสนา ชาวบ้านได้นำความรู้และประสบการณ์จากบรรพบุรุษมาพัฒนารูปแบบและลวดลายของผ้าเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย และความต้องการของตลาดกระบวนการผลิตผ้าขาวม้าทอมือกระบวนการทอผ้าขาวม้าเริ่มจากการคัดเลือกเส้นด้ายที่มีคุณภาพสูง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ฤทธิ์ มะสุใส และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การออกแบบลายผ้าทอมือ สำหรับสร้างสรรค์แพชั่นร่วมสมัยจากภูมิปัญญา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลกุดหว้า ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์” พบว่า ลวดลายผ้าที่เป็นของดั้งเดิมของชุมชนตำบลกุดหว้า ได้แก่ ลายดอกทวย ลายสัปรด ลายตาม่อง ลายงูลอย ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลกุดหว้า คือ บั้งไฟพะไล มาลัยไม้ไผ่ และจากการวิเคราะห์ลวดลายผ้าดั้งเดิม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลกุดหว้า แล้วได้ข้อสรุปการออกแบบลายผ้าทอมือ จำนวน 9 รูปแบบ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นด้วยกับคุณภาพของลายทอผ้าทอมือที่ออกแบบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

การขับเคลื่อนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสินค้าชุมชนผ้าขาวม้าทอมือเชิงพุทธบูรณาการ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอขำสูง พบว่า ชุมชนบ้านแห้วได้ทำการรวบรวมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกี่ยวกับการทอผ้าขาวม้า โดยเน้นการถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุไปสู่คนรุ่นใหม่ ผ่านการจัดอบรมและเวิร์กช็อปในชุมชน การเรียนรู้เชิงปฏิบัติช่วยให้ชาวบ้านเข้าใจในกระบวนการทอผ้าและการสร้างสรรค์ ลวดลายที่มีเอกลักษณ์ เพื่อรักษาวัฒนธรรมการทอผ้าให้คงอยู่และเป็นที่ยอมรับการสร้างการมีส่วนร่วม ของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของวินยาภรณ์ พรหมณโชติ (2564, หน้า 1-10) ทำการศึกษา ความเป็น มาและสภาพการดำเนินธุรกิจผ้าฝ้ายทอมือจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ค้นหาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่ม และการยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือฯ สู่การตลาดสมัยใหม่ และนำเสนอแนวทางการพัฒนาผ้าฝ้าย ทอมือฯ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เป็นกรณีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสาร และ การวิจัยภาคสนามด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีการ จัดการระบบข้อมูลที่เป็นระเบียบรวบรวมข้อมูลความต้องการและสิ่งที่ลูกค้าให้ความสำคัญ ไม่มีการจัด กลุ่มลูกค้า ยังยึดติดในรูปแบบดั้งเดิมแบบง่าย ๆ ไม่กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง ไม่มีการทดสอบตลาด ไม่สร้างสรรค์ บรรลุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ ไม่มีการสร้างและสื่อสารถึงเอกลักษณ์ของสินค้าให้สะท้อน เรื่องราวอย่างเป็นสากล อีกทั้งยังขาดการให้ความสำคัญต่อการสร้างตราสินค้าให้ทันสมัย ในทางตรงกันข้าม การคิดค้นและสร้างสิ่งใหม่เป็นไปอย่างช้า ด้วยข้อจำกัดด้านความรู้และแหล่งทุนที่จะใช้เทคโนโลยีเข้ามา ช่วยให้ความสำคัญในการดึงดูดลูกค้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้า สาเหตุเหล่านี้จึงเป็น อุปสรรคต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มและการพัฒนาฯ ข้อเสนอแนะคือ กลุ่มผู้ประกอบการต้องรักษาภูมิปัญญา ที่สืบทอดรักษามาสร้างให้เป็นอัตลักษณ์ผ่านการเรียนรู้และความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่าง เป็นพลวัตนับตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำ หน่วยงานรัฐ ต้องพิจารณาถึงการให้ ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องและจำเป็น โดยเฉพาะความรู้ด้านเทคโนโลยีและ งบประมาณ และช่องทางที่กลุ่มผู้ประกอบการต้องคำนึงถึง ให้สามารถทำงานสอดประสานกันได้อย่างลงตัว

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการพัฒนา นโยบายเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านการส่งเสริมการผลิตและ จำหน่ายผ้าขาวม้าทอมือในชุมชนบ้านแห้ว โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ท้องถิ่น ควบคู่กับการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์และตลาดสากล เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาด และสร้างรายได้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชน

1.2 ควรมุ่งเน้นการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าขาวม้าผ่านการจัดตั้ง โครงการฝึกอบรมสำหรับเยาวชนและคนในชุมชน รวมทั้งการบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธวัฒนธรรมและ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง

1.3 ควรสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่บ้านแห้ว โดยการจัดกิจกรรมและเทศกาลที่เน้นการแสดงผลงานวัฒนธรรมการทอผ้าขาวม้าและวิถีชีวิตชาวบ้าน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและความยั่งยืนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรจัดตั้งกลุ่มชุมชนที่เน้นการรวมตัวของช่างทอผ้าขาวม้าภายในบ้านแห้ว เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ผ่านการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้า เพื่อเพิ่มคุณภาพและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์

2.2 ควรการจัดทำโครงการฝึกอบรมเยาวชนในชุมชนเพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำโครงการฝึกอบรมสำหรับเยาวชนในพื้นที่เป็นสิ่งที่จำเป็น โดยสามารถเริ่มจากการร่วมมือกับโรงเรียนในท้องถิ่นเพื่อให้เยาวชนมีโอกาสเรียนรู้ทักษะการทอผ้าขาวม้าและเข้าใจถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

2.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดออนไลน์เพื่อให้การทอผ้าขาวม้ากลายเป็นแหล่งรายได้หลักของชุมชน ควรจัดทำโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เน้นการออกแบบให้ตรงตามความต้องการของตลาดปัจจุบัน รวมถึงการสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์ เช่น การขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือแพลตฟอร์ม e-commerce เพื่อขยายฐานลูกค้าและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคของผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือ การวิจัยเพิ่มเติมควรเน้นการสำรวจและวิเคราะห์ตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทอมือ เพื่อเข้าใจถึงพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์การตลาดได้อย่างเหมาะสม

3.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนต่างๆ การวิจัยควรขยายขอบเขตไปศึกษาชุมชนอื่นๆ ที่มีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าขาวม้า หรือวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา อันจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และวิธีการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนบ้านแห้วได้

3.3 ควรมีการวิจัยเพื่อประเมินผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดจากการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าขาวม้า เช่น การสร้างงาน การเพิ่มรายได้ และการรักษาวัฒนธรรม อันจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการวางแผนและพัฒนานโยบายในอนาคต

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัย การสืบสานพุทธวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าขาวม้าทอมือบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนโดยประกอบไปด้วย กลุ่มสตรีทอผ้า ผู้นำชุมชน ปรารักษ์ชาวบ้าน นักวิชาการออกแบบ ทำให้ได้ลายผ้าขาวม้าทอมือที่พัฒนาจากกระบวนการพุทธนวัตกรรม (หลักปัญญา 3) โดยการบูรณาการเชื่อมโยงสถานที่สำคัญที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่นำไปสู่การออกแบบลายผ้าจำนวน 4 ลาย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชนาธิป พรหมมี. (2560). *คุณค่าผ้าไหมกับวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ชาวกวย กรณีศึกษา: บ้านตาตา หมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์กระสังข์ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สาขาวิชาบัณฑิตอาสาสมัคร วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ฤทธิ์ มะสุใส และคณะ. (2561). *การออกแบบลายผ้าทอมือ สำหรับสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัยจากภูมิปัญญากลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลกุดหว้า ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์*. (รายงานการวิจัย). กภาพสินธุ์: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- พัตชา อุทิศวรรณกุล และคณะ. (2564). *นวัตกรรมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์จากจังหวัดน่านสู่สากลเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. ภายใต้โครงการสร้างเสริมพลังชุมชนก้าวสู่ศตวรรษที่ 2 ช่วงที่ 2: หน่วยปฏิบัติการวิจัยแฟชั่นและนวัตกรรมศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชชากานต์ ช่างชัย. (2567). *Soft Power วัฒนธรรม กับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย*. (หลักสูตรการจัดการวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). เข้าถึงได้จาก https://www.creativethailand.org/article-read?article_id=33445
- รุจ หาเรื่องทรง. (2567). *วัฒนธรรมไทย ส. 2.1 ม.4-6/5 วิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากล*. เข้าถึงได้จาก <https://www.sw2.ac.th/images/user/root/soc31101/7soc.pdf>
- วินยาภรณ์ พรหมณโชติ. (2563). *ผ้าฝ้ายทอมือจอมทองกับแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการยกระดับผลิตภัณฑ์ในตลาดสมัยใหม่: การวิจัยเชิงคุณภาพ*. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะยา*, 16(1), 1-10. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yru_human/article/view/237543/171086

